

[Avaleht](#) > ... > [Kohtuasja Algamine](#) > [Õigusabi](#) > Estonia

Õigusabi

Sisu koostaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

 Eesti

1 Millised kulud on seotud kohtumenetlusega ja kes peab need tavaliselt kandma?

Tsiviil- ja haldusajades on menetluskuludeks riigilõiv ja kautsjon, tõendamiseks seotud kulud (näiteks tunnistaja kutsumisega seotud kulud, ekspertiisikulud), aga ka menetlusosaliste ja nende esindajate kulud (näiteks õigusabikulud, sõidukulud jne). Menetluskulu peab menetluse käigus kandma see menetlusosaline, kelle poolt soovitud menetlustoiminguga kulu kaasneb. Nii peab hageja või kaebaja tasuma hagi või kaebuse esitamisel riigilõivu, tunnistaja- või ekspertiisitasu peab ette maksma see pool, kes tunnistaja kutsumist või ekspertiisi määramist soovib ning enda esindajale peab tasu maksma iga menetlusosaline ise.

Kohtumenetluse lõppedes pannakse üldjuhul kohtuasja kaotanud poolele kohustus hüvitada vastaspoole poolt menetluse käigus kantud kulud. Tsiviilasjas toob hagi rahuldamata jätmise tavaliselt kaasa hagejale kohustuse hüvitada kostjale viimase poolt kohtumenetlusega seoses kantud kulud, hagi rahuldamise korral aga mõistetakse hageja kulud välja kostjalt. Kompromissi korral jagatakse kulud tavaliselt kompromissiga.

2 Mis täpselt on tasuta õigusabi?

Riigi õigusabi

Riigi õigusabi on isikule riigi kulul advokaadi õigusteenuse osutamine kohtu- või muus menetluses esindamiseks, õigusdokumendi koostamiseks või muuks õigusnõustamiseks või esindamiseks. Riigi õigusabi on mõeldud eelkõige füüsilistele isikutele, kes oma majandusliku seisundi tõttu ei suuda asjatundliku õigusteenuse eest tasuda. Riigi õigusabi osutavad üksnes advokaadid. Riigi õigusabi taotluse lahendamisel hindab kohus taotleja majanduslikku olukorda, tema poolt esitatud nõude (kaebuse, hagi, avalduse) eduväljavaateid ning vaidlusaluse küsimuse olulisust taotleja jaoks. Esindaja riigi õigusabi korras määratakse isikule sõltumata tema majanduslikust seisundist, kui see on kohustuslik (nt kahtlustatavale või süüdistatavale kriminaalmenetluses), aga ka muudel juhtudel, kui kohus leiab, et see on isiku huvide kaitseks vajalik.

Riigi õigusabi saamise tingimused ja kord on sätestatud riigi õigusabi seaduses (<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/518122023002/consolidate>).

Lisaks pakutakse Eestis riigi toel esmast nõustamist kõigile Eestis elavatele inimestele, kelle taotlusele eelnenu kvartali keskmine brutosissetulek on kuni 1200 eurot. Erandiks on lapse õigusi puudutavad perekonnaasjad, kus kehtib piirmäärana brutosissetulek kuni 2000 eurot. Sissetuleku ülempiiri nõue ei kehti ka erivajadustega inimeste ja eakate õigusnõustamise puhul, mida korraldavad lepingu alusel Puuetega Inimeste Koda ja Eesti Pensionäride Ühenduste Liit. Rohkem infot riigi toetatud õigusabi kohta leiab Justiitsministeeriumi veebilehelt <https://www.just.ee/kohtud-ja-oigusteenused/oigusabi/riigi-toetatud-oigusabi>.

3 Millistel tingimustel tasuta õigusabi antakse?

Riigi õigusabi

Riigi õigusabi antakse füüsilisele isikule juhul, kui isik oma majandusliku seisundi tõttu ei suuda õigusabi vajamise ajal tasuda asjatundliku õigusteenuse eest või suudab seda teha üksnes osaliselt või osamaksetena või kelle majanduslik seisund ei võimalda pärast õigusteenuse eest tasumist lihtsat toimetulekut.

Riigi õigusabi antakse kas kohustuseta hüvitada riigi õigusabi tasu ja riigi õigusabi kulud (ehk tasuta), osalise hüvitamiskohustusega või täieliku hüvitamiskohustusega (riigi õigusabi saaja peab riigi õigusabi kulud osaliselt või täielikult tagantjärele hüvitama juhul, kui kulud ei jää teise isiku või riigi kanda). Riigi õigusabi taotluse lahendamisel hindab kohus taotleja majanduslikku olukorda, tema poolt esitatud nõude (kaebuse, hagi, avalduse) eduväljavaateid ning vaidlusaluse küsimuse olulisust taotleja jaoks. Vähekindlustatud ja teised haavatavas olukorras inimesed saavad riigi õigusabi enamasti täielikult riigi kulul.

Esindaja riigi õigusabi korras määratakse isikule sõltumata tema majanduslikust seisundist, kui see on kohustuslik (nt kahtlustatavale või süüdistatavale kriminaalmenetluses), aga ka muudel juhtudel, kui kohus leiab, et see on isiku huvide kaitseks vajalik.

Riigi õigusabi on õigustatud oma põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks saama keskkonnakaitse või tarbijakaitse valdkonnas või muu ülekaaluka avaliku huvi kaitsmisel ka juriidilised isikud, kes oma majandusliku seisundi tõttu ei suuda õigusteenuse eest tasuda.

Riigi õigusabi ei anta, kui:

- 1) taotleja on ise võimeline kaitsma oma õigusi;
- 2) taotlejal ei saa olla õigust, mille kaitsmiseks ta õigusabi taotleb;
- 3) taotlejal on võimalik kulud õigusteenusele kanda oma olemasoleva ja suuremate raskusteta müüdava vara arvel, välja arvatud käesoleva seaduse § 14 lõikes 2 nimetatud vara;
- 4) kulud õigusteenusele ei ületa eeldatavasti taotleja kahekordset keskmist ühe kuu sissetulekut, mis on arvatud taotluse esitamisele eelnenud nelja kuu keskmise kuusissetuleku alusel ning millest on maha arvatud maksud ja sundkindlustuse maksed ning seadusest tulenevate ülalpidamiskohustuste täitmiseks ettenähtud summa, samuti mõistlikud eluaseme- ja transpordikulud;
- 5) asjaoludest tulenevalt on taotleja võimalus oma õiguse kaitseks ilmselt vähene;
- 6) seda taotletakse mittevaralise kahju hüvitamise nõude esitamiseks ja asja suhtes ei esine tungivat avalikku huvi;
- 7) vaidlus on seotud taotleja ettevõtlusega ega kahjusta tema ettevõtlusega mitteseotud õigusi;
- 8) seda taotletakse kaubamärgi, patendi, kasuliku mudeli, tööstusnäidise või mikrolülituse topoloogia või muus vormis intellektuaalse omandi kaitsmiseks, välja arvatud autoriõiguse seadusest tulenevad õigused;
- 9) seda taotletakse asjas, milles taotlejal on ilmne ühine huvi isikuga, kellel ei ole õigust riigi õigusabi saada;
- 10) seda taotletakse taotlejale üleantud õiguse kaitsmiseks ja on alust arvata, et õigus on taotlejale üleantud riigi õigusabi saamiseks;
- 11) õigusteenuse osutamine on taotlejale tagatud õigusabikulude kindlustuslepingu või sundkindlustuse alusel;
- 12) taotlejale asjast võimalik tulenev kasu on ebamõistlikult väike, võrreldes riigi eeldatavate kuludega õigusabile.

Esmanõustamine

Alates 1. juunist 2023 kvalifitseeruvad riigi toetatud esmanõustamisele Eestis elavad inimesed, kelle taotlusele eelnenud kvartali keskmine brutosissetulek on kuni 1200 eurot (k.a). Erandiks on lapse õigusi puudutavad perekonnaasjad, kus kehtib piirmäärana brutosissetulek kuni 2000 eurot (k.a). Sissetuleku ülempiiri nõue ei kehti ka erivajadustega inimeste ja eakate õigusnõustamise puhul, mida korraldavad lepingu alusel Puuetega Inimeste Koda ja Eesti Pensionäride Ühenduste Liit.

4 Kas tasuta õigusabi antakse kõikide menetlusliikide korral?

Riigi õigusabi

Riigi õigusabi võib saada kõigis kohtu- kui ka kohtuvälistes menetlustes ning üldjuhul kõigis õigusküsimustes üksikute eranditega. Tasuta riigi õigusabi ei anta:

- mittevarelise kahju hüvitamise nõude esitamiseks ja asja suhtes ei esine tungivat avalikku huvi;
- kui vaidlus on seotud taotleja ettevõtlusega ega kahjusta tema ettevõtlusega mitteseotud õigusi
- kui õigusabi taotletakse kaubamärgi, patendi, kasuliku mudeli, tööstusnäidise või mikrolülituse topoloogia või muus vormis intellektuaalse omandi kaitsmiseks, välja arvatud autoriõiguse seadusest tulenevad õigused.

Esmanõustamine

Esmanõustamist osutatakse väheste eranditega kõigis õigusvaldkondades.

Õigusnõustamine ei hõlma kohtus esindamist, sealhulgas kohtudokumendi koostamist, välja arvatud:

- 1) lapse õigusi puudutavad perekonnaasjad;
- 2) maksekäsu kiirmenetluse avalduse esitamine

5 Kas eriolukordade jaoks on olemas erikord?

Sellist erikorda kehtestatud ei ole. Olemasolevad tasuta õigusabi saamise võimalused hõlmavad ka kiireloomulisi juhtumeid.

6 Kust saada tasuta õigusabi taotluse vorm?

Riigi õigusabi

Riigi õigusabi taotluse vormi saab aadressilt:

[Riigi õigusabi taotluse näidisvorm | 91.3 KB | rtf](#)

[Taotleja majandusliku seisundi teatise näidisvorm | 104.24 KB | rtf](#)

Riigi õigusabi taotluse vormi saab ka Eesti Advokatuuri riigi õigusabi veebilehelt <https://www.riigioigusabi.ee/dokumendid-2>.

Esmanõustamine

Kohtumisega õiguslase esmanõustamise saamiseks tuleb pöörduda OÜ HUGO poole, sõlmida kliendileping ja tasuda 5 eurone omaosalusmäär. Kontaktandmed on leitavad veebilehel <http://www.juristaitab.ee/> Lisaks on võimalik esitada oma küsimus <http://www.juristaitab.ee/> lehel asuvas [foorumis](#). Küsimuse esitamiseks tuleb Eesti ID-kaardi abil registreeruda.

7 Millised dokumendid tuleb esitada koos tasuta õigusabi taotluse vormiga?

Riigi õigusabi saamise taotlusele lisab füüsilisest isikust taotleja enda allkirjastatud teatise oma majandusliku seisundi kohta ning võimaluse korral ka muud tõendid, mis seda seisundit iseloomustavad. Teatist oma majandusliku seisundi kohta ei pea lisama kriminaalmenetluses kahtlustatav, kes taotleb endale kaitsja määramist.

Isik, kelle elukoht ei ole Eestis, lisab taotlusele elukohariigi pädeva asutuse teatise tema ja tema perekonnaliikmete kolme viimase aasta sissetuleku kohta. Kui teatist ei ole taotlejast sõltumatutel põhjustel võimalik esitada, võib riigi õigusabi andmise otsustada ilma teatiseta.

Majandusliku seisundi teatise vorm on kättesaadav Justiitsministeeriumi veebilehel ning igas kohtus ja advokaadibüroos.

8 Kuhu esitada tasuta õigusabi taotlus?

Riigi õigusabi taotlus esitatakse üldjuhul kohtule. Konkreetne kohus, kellele taotlus esitada, määratakse järgmiselt:

- a) Taotlus riigi õigusabi saamiseks tsiviil-, haldus- või väärteoasjas menetlusosalisena kohtumenetluses esitatakse kohtule, kes asja menetleb või kelle pädevuses oleks asja menetleda.
- b) Kui taotleja soovib riigi õigusabi hagiavalduse, hagita menetluses avalduse või halduskohtumenetluses või väärteoasja menetluses kaebuse koostamiseks, esitab ta taotluse kohtule, kelle pädevusse kuulub hagi, hagita menetluse avalduse või kaebuse läbivaatamine.
- c) Taotlus riigi õigusabi saamiseks esindamisena tsiviilasja kohtueelses menetluses või väärteoasja kohtuvälises menetluses, õigusdokumendi koostamisena või muu õiguslase nõustamise või esindamisena esitatakse taotleja elu- või asukohajärgsele või õigusteenuse osutamise eeldatava koha järgsele maakohule. Kui riigi õigusabi taotlejal ei ole Eestis elukohta, võib ta taotluse esitada ka maakohule, kelle tööpiirkonnas ta viibib.
- d) Taotlus riigi õigusabi saamiseks esindamisena haldusmenetluses esitatakse taotleja elu- või asukohajärgsele või õigusteenuse osutamise eeldatava koha järgsele halduskohtule.
- e) Kui kaitsja osavõtt kogu kriminaalmenetlusest ei ole kohustuslik ja kahtlustatav ei ole endale kaitsjat valinud, kuid soovib kaitsja osavõttu, esitab ta taotluse riigi õigusabi saamiseks uurimisasutusele või prokuratuurile.
- f) Kui isik taotleb riigi õigusabi kriminaalmenetluses kannatanu, tsiviilkostja või kolmanda isikuna otsustab temale riigi õigusabi osutamise asja menetlev kohus või kriminaalasja kohtueelses menetluses maakohus, kelle pädevuses oleks kriminaalasja menetleda.
- g) Kui isik taotleb riigi õigusabi teistmismenetluseks, otsustab temale riigi õigusabi osutamise Riigikohus.
- h) Taotlus riigi õigusabi saamiseks esindamisena täitemenetluses esitatakse kohtule, kelle pädevuses oleks menetleda kaebust täitemenetlust läbi viiva kohtutäituri tegevuse peale.

9 Kuidas ma saan teada, kas mul on õigus saada tasuta õigusabi?

Teavet riigi õigusabi ja esmanõustamise kohta saab kohtutest ja advokaadibüroodest. Advokaadibüroo pidaja tagab riigi õigusabi vajajatele advokaadibüroo tööajal selgituste andmise käesolevas seaduses ettenähtud riigi õigusabi saamise aluste ja korra kohta ilma selle eest tasu võtmata. Ka esmanõustamise korraldaja on kohustatud abivajajat nõustama riigi õigusabi saamise aluste ja korra kohta ning vajaduse korral abistama riigi õigusabi taotluse nõuetekohasel vormistamisel ilma selle eest tasu võtmata.

Info riigi toetatud õigusabi võimaluste kohta on leitav Justiitsministeeriumi veebilehel <https://www.just.ee/kohtud-ja-oigusteenused/oigusabi/riigi-toetatud-oigusabi>.

10 Kuidas peaksin toimima, kui mul on õigus saada tasuta õigusabi?

Riigi õigusabi

Riigi õigusabi saamiseks tuleb üldjuhul esitada riigi õigusabi taotlus (vt p 6) koos teatisega oma majandusliku seisundi kohta (p 7) riigi õigusabi taotlust lahendavale kohtule (p 8).

Riigi õigusabi saamise taotlus esitatakse eesti keeles või Eestis enamlevinud muus keeles (tõlkimise korraldab menetleja). Taotluse võib esitada ka inglise keeles, kui õigusabi taotleb füüsiline isik, kelle elukoht on mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis või kes on mõne muu Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik, või juriidiline isik, mille asukoht on mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis.

Menetlustes, milles kaitsja osalemine on seaduse järgi kohustuslik, ei pea isik riigi õigusabi saamiseks midagi tegema – juhul kui isik ei ole sellisel juhul ise advokaati palganud, on menetlust läbiviiv ametnik kohustatud korraldama isikule advokaadi määramise ning isik ei pea selleks taotlust esitama.

Esmanõustamine

Kohtumisega õiguslase esmanõustamise saamiseks tuleb pöörduda OÜ HUGO poole, sõlmida kliendileping ja tasuda 5 eurone omaosalusmäär. Kontaktandmed on leitavad veebilehel <http://www.juristaitab.ee/> Lisaks on võimalik esitada oma küsimus <http://www.juristaitab.ee/> lehel asuvas foorumis. Küsimuse esitamiseks tuleb Eesti ID-kaardi abil registreeruda.

11 Kes valib mulle advokaadi, kui mul on õigus saada tasuta õigusabi?

Riigi õigusabi

Riigi õigusabi osutava advokaadi määrab uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu taotlusel Eesti Advokatuur. Üldjuhul ei ole isikul õigust valida, milline advokaat talle riigi õigusabi osutab. Siiski on isikul õigus taotleda riigi õigusabi konkreetset advokaadi poolt, kui see advokaat on andnud nõusoleku riigi õigusabi osutamiseks. Sellisel juhul tuleb nõusoleku andnud advokaadi nimi märkida koheselt riigi õigusabi taotluses.

Kohtul, prokuratuuril või uurimisasutusel ei ole õigust leppida advokaadiga kokku riigi õigusabi osutamises ega määrata riigi õigusabi osutavat advokaati.

Esmanõustamine

Esmanõustamise korral saab abivajaja ise juristi valida asukoha ja nõustamisvaldkonna alusel või leiab juristi büroo.

12 Kas tasuta õigusabi hõlmab kõiki menetluskulusid?

Ei. Riigi õigusabi hõlmab advokaadile või advokaadibüroo pidaja poolt riigi õigusabi osutamisega seoses kantud sõidu- ja majutuskulusid, tõlkekulusid ja tõendite esitamisega seotud kulusid. Lisaks võib kohus isiku taotlusel menetlusabina määrata, et isik vabastatakse täielikult või osaliselt menetluskulude kandmisest.

13 Kes kannab muud kulud, kui mul on õigus saada ainult piiratud õigusabi?

Osalise hüvitamiskohustusega riigi õigusabi või menetlusabi korral jäävad kulud kohtuasja kaotanud vastaspoole, muu isiku või riigi kanda.

14 Kas tasuta õigusabi hõlmab ka apellatsioonkaebusi?

Jah. Riigi õigusabi hõlmab nii apellatsiooni-, kassatsiooni-, määruskaebe- kui teistmismenetlusi.

15 Kas tasuta õigusabi võidakse enne (või isegi tagasiulatuvalt pärast) menetluse lõppu tagasi võtta?

Riigi õigusabi andmise otsustanud kohus, uurimisasutus või prokuratuur võib riigi õigusabi osutava advokaadi taotluse alusel või oma algatusel igal ajal käesolevas seaduses ettenähtud korras uuesti hinnata, kas jätkuvalt esinevad käesolevas seaduses ettenähtud alused taotlejale riigi õigusabi andmiseks ning riigi õigusabi andmise aluste äralangemise korral lõpetada isikule riigi õigusabi andmine.

Riigi õigusabi andmise lõpetamise korral vabaneb riigi õigusabi osutanud advokaat õigusabi andmise kohustusest ning kohus määrab advokaadi taotluse alusel kindlaks temale riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatuse. Samaaegselt määrab kohus kindlaks riigi õigusabi saaja kohustuse hüvitada riigile täielikult või osaliselt advokaadile makstav summa.

16 Kas ma võin tasuta õigusabi andmisest keeldumise vaidlustada?

Riigi õigusabi andmisest keeldumise määruse peale võib esitada määruskaebuse vastavat kohtumenetlust reguleerivas seaduses sätestatud korras.

17 Kas tasuta õigusabi taotlus peatab aegumistähtaja kulgemise?

Ei.

Lisateave

Eesti tasuta õigusabi süsteemi kohta lisateabe saamiseks pöörduge Justiitsministeeriumi poole järgmisel aadressil:

Justiitsministeerium

Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn

Telefon (372) 620 8100

E-post info@just.ee

■ Viimati uuendatud: 10/06/2024

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.